

Η Μ Ε Ρ Ι Δ Α

«ΤΟ ΝΕΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ Η ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ»

Ενημερωτική συνάντηση στελεχών διοίκησης της εκπαίδευσης

Αθήνα, Σάββατο, 17 Σεπτεμβρίου 2011

ΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

1. Γενικές πληροφορίες

Το Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών των Ξένων Γλωσσών (ΕΠΣ-ΞΓ) αφορά τις γλώσσες που περιλαμβάνονται αυτή τη στιγμή στο Σχολικό Πρόγραμμα Σπουδών και συγκεκριμένα την «πρώτη» ξένη γλώσσα που είναι τα Αγγλικά και τις «δεύτερες» ξένες γλώσσες που είναι τα Γαλλικά, Γερμανικά, Ιταλικά και Ισπανικά. Αφορά επίσης τις γλώσσες εκείνες που μπορεί να περιληφθούν στο μέλλον, ως υποχρεωτικές ή επιλογής, ανεξαρτήτως των ωρών που προβλέπονται για τη διδασκαλία της κάθε μιας εξ αυτών. Σημειωτέον ότι απόφαση σχετικά με το ποιες γλώσσες περιλαμβάνει το Σχολικό Πρόγραμμα Σπουδών είναι ένα ζήτημα πολιτικό, ενώ το ποιες γλώσσες προσφέρει το σχολείο κάθε σχολική χρονιά είναι ζήτημα που έχει άμεση σχέση με τεχνικούς και οικονομικούς παράγοντες. Το ΕΠΣ-ΞΓ είναι σχεδιασμένο με τρόπο που να μην χρειάζεται να αλλάζει κάθε φορά που οι αποφάσεις σχετικά με τις γλώσσες και το ωρολόγιο πρόγραμμα αλλάζουν, αλλά να βελτιώνεται βάσει των ευρημάτων ερευνητικών διαδικασιών και συνεχούς αξιολόγησης.

Στο σύνολο του το ΕΠΣ-ΞΓ είναι αναρτημένο σε μορφή pdf στην ιστοσελίδα του ΥΠΔΒΜΘ, ενώ στη διεύθυνση <http://rcel.enl.uoa.gr/xenesglosses> εμφανίζεται σε διαδικτυακή μορφή και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, πεδία σχετικά με την εθνική πολιτική για την ξενόγλωσση εκπαίδευση στο σχολείο, τις κοινωνικο-οικονομικές διαστάσεις της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης, μια εισαγωγή για το νέο αυτό πρόγραμμα και το επιστημονικό του υπόβαθρο, αναφορά στις καινοτομίες του και σύγκριση του ΕΠΣ-ΞΓ με τα ΑΠΣ για την ξένη γλώσσα. Φυσικά, περιλαμβάνει και το ΕΠΣ-ΞΓ καθαυτό, αφού πρώτα εξηγεί τις αρχές στις οποίες στηρίζεται και τη θεώρηση της γλώσσας και του γραμματισμού που υιοθετεί, καθώς και το τι απαιτείται για την εφαρμογή του στο σχολείο.

Το ΕΠΣ-ΞΓ αυτό καθαυτό, το οποίο συνιστά ένα curriculum **κοινό** για όλες τις ξένες γλώσσες του σχολείου και **ενιαίο** για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, προσδιορίζει γενικούς και επιμέρους δείκτες επικοινωνιακής επάρκειας βάσει των οποίων μπορεί να κρίνει ο εκπαιδευτικός αλλά και από μόνος του ο μαθητής σε ποιο από τα έξι επίπεδα γλωσσομάθειας –σύμφωνα με την 6βαθμη κλίμακα του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣτΕ)– βρίσκεται ο μαθητής.

Παράλληλα, περιγράφει τα χαρακτηριστικά γλωσσικής επάρκειας του μαθητή από το επίπεδο Α1 (στοιχειώδης γνώση) μέχρι το επίπεδο Γ1 (πολύ καλή γνώση της γλώσσας) – επίπεδο στο οποίο μπορεί να φτάσουν κάποιοι μαθητές έως και την Γ' Γυμνασίου. Το τμήμα του ΕΠΣ-ΞΓ που αφορά στο Λύκειο, το οποίο θα δημοσιευτεί σε δεύτερη φάση, ως συνέχεια του παρόντος, περιγράφει τα χαρακτηριστικά επιπέδου Γ2 (άριστη γνώση) – επίπεδο στο οποίο μπορούν να φτάσουν ορισμένοι μαθητές του Λυκείου.

Με βάση τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι το ΕΠΣ-ΞΓ περιγράφει το ΤΙ πρέπει να κάνει και να ξέρει ο μαθητής και η μαθήτριά ως αποτέλεσμα της διδασκαλίας και της διαδικασίας μάθησης. Το ΠΩΣ η γλωσσομάθεια θα επιτευχθεί και ΠΟΤΕ είναι μεταβλητές που έχουν άμεση σχέση με τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τα διαφορετικά περιβάλλοντα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

μάθησης ανά περιοχή και σχολείο. Ο Οδηγός του Εκπαιδευτικού των Ξένων Γλωσσών συγγράφεται με στόχο να βοηθήσει τον/την εκπαιδευτικό της ξένης γλώσσας να διαμορφώσει ένα μαθησιακό περιβάλλον με βάση τις συγκεκριμένες μεταβλητές.

Από τα σημαντικά χαρακτηριστικά του ΕΠΣ-ΞΓ είναι ότι περιγράφει τις γνώσεις και τις επικοινωνιακές δεξιότητες που πρέπει να αποκτηθούν *κατά επίπεδο γλωσσομάθειας* και όχι κατά τάξη. Η περιγραφή κατ' αυτόν τον τρόπο είναι ιδεολογικά προσδιορισμένη, αφού αποδέχεται έμπρακτα ότι οι μαθητές όλης της χώρας στην ίδια τάξη δεν είναι μια συμπαγής ομάδα με τα ίδια χαρακτηριστικά. Τα παιδιά και οι έφηβοι διαφέρουν μεταξύ τους σε ωριμότητα, εμπειρίες και ενδιαφέροντα. Έτσι μπορεί να μάθουν διαφορετικά πράγματα και με διαφορετικούς ρυθμούς. Η κοινωνική διάσταση της περιγραφής συνίσταται στο ότι αποδέχεται την ελληνική πραγματικότητα ότι πολλοί μαθητές διδάσκονται γλώσσες και έξω από το σχολείο. Το στοίχημα θα είναι η εφαρμογή του ΕΠΣ-ΞΓ και, ειδικότερα, η οργάνωση του ωρολογίου προγράμματος του σχολείου με τέτοιο τρόπο, ώστε να λειτουργήσουν τα μαθήματα ξένων γλωσσών σε επίπεδα, δηλαδή να μπορεί ένας μαθητής της Ε' δημοτικού που, σύμφωνα με διαγνωστικό τεστ, είναι στο επίπεδο B1 Αγγλικών να παρακολουθήσει την τάξη αυτή μαζί με μαθητές της ΣΤ', ενώ άλλοι συμμαθητές τους μπορεί να είναι μοιρασμένοι σε χαμηλότερα επίπεδα (A1 ή A2).

2. Καινοτόμα στοιχεία

Το ΕΠΣ-ΞΓ διαφέρει από όλα τα προηγούμενα επειδή:

- Είναι το πρώτο κοινό πρόγραμμα σπουδών για όλες τις ξένες γλώσσες του σχολείου και ενιαίο για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά της επικοινωνιακής και γλωσσικής επάρκειας κατά επίπεδα γλωσσομάθειας και όχι κατά σχολική τάξη.
- Συνδέει άμεσα την ξενόγλωσση εκπαίδευση στο σχολείο με την πιστοποίηση γλωσσομάθειας και ειδικότερα με το Κρατικό Πιστοποιητικό Γλωσσομάθειας (ΚΠΓ).
- Είναι το πρώτο πρόγραμμα το οποίο δεν στηρίζεται στις *απόψεις* ειδικών ως προς το τί πρέπει να αποτελεί το αντικείμενο γνώσης του μαθήματος της ξένης γλώσσας στο σχολείο, αλλά σε ευρωπαϊκά και ελληνικά *εμπειρικά* δεδομένα έρευνας.
- Έχει εκπονηθεί ώστε να μην υπάρχει ανάγκη να αλλάζει κάθε λίγα χρόνια, αλλά να βελτιώνεται με την εξέλιξη της σχετικής έρευνας.

Τα χαρακτηριστικά ή «δείκτες» επικοινωνιακής επάρκειας προσδιορίζονται ως γλωσσικές δράσεις ή ενέργειες. Δηλαδή, γίνεται μια αναλυτική καταγραφή του τι πρέπει να μπορεί να κάνει ο μαθητής για να θεωρηθεί (και να μπορεί να πιστοποιηθεί) ως χρήστης μιας γλώσσας σε ένα από τα επίπεδα της 6βαθμης κλίμακας του ΣΤΕ. Οι δείκτες αυτοί δεν ορίστηκαν αυθαίρετα. Είναι εναρμονισμένοι με τους δείκτες επικοινωνιακής επάρκειας, όπως αυτοί καταγράφονται αφενός στο Κοινό *Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες* (ΚΕΠΑ) και αφετέρου στις προδιαγραφές του ΚΠΓ. Ωστόσο, το ΕΠΣ-ΞΓ δεν σταματά εκεί. Βασική καινοτομία του, σε διεθνή κλίμακα, είναι ότι περιλαμβάνει το αποτέλεσμα μιας πρώτης συστηματικής προσπάθειας να καταγραφεί και να οργανωθεί η γλωσσική ύλη που προβλέπεται να διδαχθεί για κάθε γλώσσα ανά επίπεδο γλωσσομάθειας, δηλ. τα λειτουργικά και δομικά γλωσσικά στοιχεία που αναμένεται να γνωρίζει ο μαθητής σε κάθε επίπεδο. Παράλληλα, το ΕΠΣ-ΞΓ περιλαμβάνει συστηματοποιημένα σε επίπεδα γλωσσομάθειας την ύλη των ξενόγλωσσων σχολικών εγχειριδίων –κυρίως των κρατικών εκδόσεων που αυτή τη στιγμή χρησιμοποιούνται για καθεμιά από τις ξένες γλώσσες. Στόχος της ενέργειας αυτής είναι η διάρθρωση της ύλης των εγχειριδίων σύμφωνα με τις ανά επίπεδο γλωσσικές ενέργειες, ώστε να διασφαλιστεί η ομαλή μετάβαση από τα

υπάρχοντα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών στο ΕΠΣ-ΞΓ. Η πρακτικής φύσεως αυτή ενέργεια είχε και έναν άλλο, στόχο –τη *στάθμιση* της ύλης των σχολικών εγχειριδίων, η οποία θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την αξιολόγησή τους.

Οι δυο προαναφερόμενες προσπάθειες αποτελούν μέρος ενός ιδιαίτερα σημαντικού και πολύπλοκου εγχειρήματος, το οποίο συνεχίζεται από ερευνητική ομάδα του Κέντρου Έρευνας για την Αγγλική Γλώσσα του Πανεπιστήμιο Αθηνών (RCEL). Η βασική συνιστώσα του είναι η κοινή και ενοποιητική περιγραφή της προσδοκώμενης παραγωγής σχετικά με (α) ποιες ενέργειες πρέπει να μπορεί να κάνει ο χρήστης, (β) ΠΟΣΟ ΚΑΛΑ πρέπει να μπορεί να τις κάνει σε κάθε επίπεδο. Η λογική αυτή εισάγεται για πρώτη φορά στην σχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα και είναι σε συμφωνία με τις αρχές του ΚΕΠΑ. Η ενοποιημένη ύλη παρουσιάζεται σε δύο εκτενέστατους πίνακες αναφοράς που περιλαμβάνονται στο ΕΠΣ-ΞΓ με τη μορφή παραρτημάτων τα οποία έχουν τους εξής τίτλους: 1. «Γλωσσικά μέσα: λειτουργικά & δομικά στοιχεία ανά επίπεδο γλωσσομάθειας», 2. «Οργανόγραμμα ύλης των σχολικών εγχειριδίων των ξένων γλωσσών».

Ειδικότερα, με σκοπό την οργάνωση της ύλης, αλλά και επειδή είναι σκόπιμο να αξιοποιηθούν εμπειρικά δεδομένα (δηλ. γλωσσικά δεδομένα που έχουν παραχθεί από ομιλητές σε ορισμένες συνθήκες επικοινωνίας), στο πλαίσιο παράλληλου έργου που υλοποιείται στο RCEL και έχει σημαντική συνέργεια με το ΕΠΣ-ΞΓ, αναπτύσσεται μια πολυπαραμετρική βάση δεδομένων, με την οποία γίνεται η αποτύπωση της ύλης των σχολικών βιβλίων με βάση μιας παραμετροποίησης που αντιστοιχεί στην προβλεπόμενη ύλη και σε εμπειρικά δεδομένα για καθεμιά από τις αυτές. Η βάση αυτή αποτελεί το μέσο με το οποίο καταγράφονται με σαφήνεια και συστηματικότητα οι συνδέσεις μεταξύ μαθησιακών ενοτήτων σχολικών εγχειριδίων και διάρθρωσης της ύλης ανά επίπεδο γλωσσομάθειας, αλλά και το μέσο με το οποίο η ενοποιημένη ύλη θα εμπλουτίζεται βάσει γλωσσικών χαρακτηριστικών του «προφίλ» του Έλληνα χρήστη της ξένης γλώσσας για κάθε επίπεδο, όπως αυτό αποτυπώνεται στα σώματα κειμένων που χρησιμοποιούνται για την προαναφερθείσα έρευνα.

3. Απαιτήσεις κατά την εφαρμογή του ΕΠΣ-ΞΓ για την επίτευξη στόχων του

Είναι γεγονός πως, όσο αξιολογο και αν είναι ένα πρόγραμμα σπουδών (ως προς την προδιαγεγραμμένη ύλη, τους στόχους που προσδιορίζει και ως προς την οργάνωση και την άρθρωσή του), είναι δυνατόν να μην επιτύχει τους στόχους του ή να μην θεωρηθεί επιτυχημένο λόγω εξωγενών παραγόντων: της διοικητικής οργάνωσης του σχολείου που το εφαρμόζει, των ωρών μαθημάτων, του τρόπου διδασκαλίας στην τάξη, κ.λπ. Για τον λόγο αυτό, όταν αξιολογείται ένα Πρόγραμμα Σπουδών είναι σημαντικό να αποτιμάται χωριστά το *περιεχόμενό* του από τον τρόπο εφαρμογής του στο σχολείο και στην τάξη. Υπάρχει περίπτωση να έχει εκπονηθεί ένα ποιοτικό πρόγραμμα σπουδών και να είναι ακατάλληλες οι συνθήκες εφαρμογής του δεν είναι οι κατάλληλες. Για τον λόγο αυτό είναι σημαντικό να γίνει σαφές πως την εφαρμογή του ΕΠΣ-ΞΓ είναι απαραίτητο να εξασφαλιστούν οι ακόλουθες συνθήκες ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική η εκμάθηση της ξένης γλώσσας στο δημόσιο σχολείο. Πρόκειται για ενέργειες που απαιτούν σωστό προγραμματισμό και όχι απαραίτητα πολλές πρόσθετες δαπάνες από τον κρατικό προϋπολογισμό:

- 1) Η ξένη γλώσσα να διδάσκεται σε ομάδες μαθητών που είναι σε παρόμοιο επίπεδο γλωσσομάθειας. Αυτό συνεπάγεται να λειτουργήσουν τμήματα στα οποία θα πρέπει να εγγράφονται μαθητές σύμφωνα με τη γλωσσική επάρκεια που έχουν στη γλώσσα στόχο, μετά από διαγνωστικό τεστ. Σ' αυτά τα τμήματα η ηλικία των μαθητών δεν θα

- είναι περιοριστικός παράγοντας κατάταξης με εξαίρεση το δημοτικό όπου θα πρέπει η ομαδοποίηση να μην έχει πολύ μεγάλες ηλικιακές αποκλίσεις.
- 2) Ο αριθμός των μαθητών σε κάθε τάξη να είναι τόσοσ, ώστε αφενός να επιτρέπει την εξάσκηση κάθε μαθητή στην ξένη γλώσσα (αφού η εκμάθηση της γλώσσας γίνεται με τη χρήση της) και αφετέρου να δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να εστιάσει στις τυχόν και κατά περίπτωση δυσκολίες ή τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα/κίνητρα των μαθητών μιας τάξης.
 - 3) Η αίθουσα και το σχολείο να διαθέτει κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή προκειμένου να αξιοποιηθούν τα διαθέσιμα υλικά εκμάθησης της ξένης γλώσσας, οι τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ), κ.λπ. και να εφαρμοστούν σύγχρονες μέθοδοι και πρακτικές διδασκαλίας. Δηλαδή, σε κάθε σχολική μονάδα είναι αναγκαίο να υπάρχουν διαθέσιμοι υπολογιστές με πρόσβαση στο διαδίκτυο για το μάθημα της ξένης γλώσσας καθώς και βιντεοπροβολέας, ή διαδραστικός πίνακας με πρόσβαση στο διαδίκτυο.
 - 4) Η συγγραφή ή η επιλογή διδακτικών εγχειριδίων από το ελεύθερο εμπόριο να γίνεται βάσει ενός συνολικού σχεδίου, αποτελεσματικού από πλευράς κόστους, αλλά και καταλληλότητας για τον Έλληνα χρήστη της πρώτης και της δεύτερης ξένης γλώσσας.
 - 5) Να διασφαλίζεται η δυνατότητα επιλογής της δεύτερης ξένης γλώσσας, βάσει ενός αποτελεσματικού από πλευράς κόστους σχεδίου, ώστε να εξασφαλίζεται η ανταποδοτικότητα της δαπάνης του κράτους.
 - 6) Να προγραμματίζεται αποτελεσματικότερα η μετακίνηση εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας και ειδικά της δεύτερης, ώστε να υπάρχει ομαλή οργάνωση και ροή του προγράμματος διδασκαλίας, και να μη χάνονται πολλές από τις προβλεπόμενες ώρες σε ορισμένα σχολεία, ορισμένων περιοχών του τόπου.
 - 7) Η τοποθέτηση ενός εκπαιδευτικού ξένης γλώσσας να μην είναι σε πάνω από δύο σχολεία, γιατί η απόδοσή του μειώνεται σημαντικά με συνέπεια εκπαίδευση χαμηλής ποιότητας. Για να καλύψει το ωράριό του ο εκπαιδευτικός και να καλυφτούν οι ανάγκες κάποιων σχολείων με το μικρότερο δυνατό κόστος θα μπορούσε ίσως να αξιοποιηθεί η τεχνολογία. Το Υπουργείο θα μπορούσε να αναθέσει σχετική μελέτη στα ΑΕΙ της χώρας.
 - 8) Να υπάρξει δυνατότητα προετοιμασίας των μαθητών μέσα στο σχολείο προκειμένου να λάβουν μέρος στις εξετάσεις του ΚΠΓ για πιστοποίηση της γλωσσομάθειάς τους.
 - 9) Να γίνεται διαρκής (αυτό)αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών και με την παράλληλη παροχή κινήτρων να τους δίνονται δυνατότητες συνεχούς επιμόρφωσης ώστε να μπορούν (α) να προετοιμάζουν δικό τους υλικό και να αξιοποιούν τις ΤΠΕ, με προβλεπόμενο αποτέλεσμα την οικονομία και την ποιότητα του μαθήματος, (β) να χρησιμοποιούν προσεγγίσεις διαφοροποιημένης παιδαγωγικής και συγκεκριμένα το μάθημά τους να λαμβάνει υπόψη τα ατομικά χαρακτηριστικά των μαθητών (π.χ. τις γενικές γνώσεις, τα ενδιαφέροντα και τις κοινωνικοπολιτικές εμπειρίες τους, τα κίνητρα που έχουν για μάθηση, τις στάσεις και πεποιθήσεις τους για τη γλώσσα, τις στρατηγικές μάθησης που έχουν αναπτύξει, και τις μαθησιακές δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζουν ορισμένα άτομα).
 - 10) Να υπάρχει αντιστοίχιση ωρών διδασκαλίας και μάθησης με το αναμενόμενο αποτέλεσμα.